

Métodos Matemáticos II Grao en Física.

4.- Aplicacións Lineais.

4.1.- Definición.

Sexan $\mathbb{V}$ e $\mathbb{W}$ espazos vectoriais sobre o mesmo corpo $\mathbb{K}$.

Unha aplicación $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ dise que é unha aplicación lineal entre os espazos vectoriais $\mathbb{V}$ e $\mathbb{W}$ se verifica:

i) $f(v_1+v_2) = f(v_1) + f(v_2), \forall v_1, v_2 \in \mathbb{V}$.

ii) $f(\alpha v) = \alpha f(v), \forall v \in \mathbb{V}, \forall \alpha \in \mathbb{K}$.

4.2. - Exemplos:

1. A aplicación $f: \mathbb{R}^2 \longrightarrow \mathbb{R}^3$, dada por $f(x, y) = (x + 2y, 3x - y, 2x)$ é lineal
2. A aplicación $f: \mathbb{R}^2 \longrightarrow \mathbb{R}^3$, dada por $f(x, y) = (x^2 + 2y, 3x - y, 2x)$ non é lineal.
3. A aplicación $f: \mathbb{R}^3 \longrightarrow \mathbb{R}^2$, dada por $f(x, y, z) = (x + y, 3z - 2)$ non é lineal.
4. A aplicación $f: \mathbb{R}^3 \longrightarrow \mathbb{R}^2$, dada por $f(x, y, z) = (x + y, 3xz)$ non é lineal.

4.3.- Proposición (Propiedades básicas).

Se $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ é unha aplicación lineal, entón:

i) $f(0_{\mathbb{V}}) = 0_{\mathbb{W}}$.

ii) $f(-v) = -f(v), \forall v \in \mathbb{V}$.

iii) Se $v = \alpha_1 v_1 + \alpha_2 v_2 + \dots + \alpha_n v_n$, entón
$$f(v) = \alpha_1 f(v_1) + \alpha_2 f(v_2) + \dots + \alpha_n f(v_n)$$

Demostración.

i) Basta recordar que $0_{\mathbb{K}} \circ v = 0_{\mathbb{V}}$, e polo tanto

$$f(0_{\mathbb{V}}) = f(0_{\mathbb{K}} \circ v) = 0_{\mathbb{K}} \circ f(v) = 0_{\mathbb{W}}.$$

ii) Basta ter en conta que $-v = (-1)v$, e polo tanto

$$f(-v) = f((-1)v) = (-1)f(v) = -f(v).$$

iii) Podemos probalo por “recorrecia”

$$f(v) = f(\alpha_1 v_1 + \alpha_2 v_2 + \dots + \alpha_n v_n) = f(\alpha_1 v_1) + f(\alpha_2 v_2 + \dots + \alpha_n v_n) =$$

$$= f(\alpha_1 v_1) + f(\alpha_2 v_2) + \dots + f(\alpha_n v_n) = \alpha_1 f(v_1) + \alpha_2 f(v_2) + \dots + \alpha_n f(v_n).$$

4.4.- Definición.

a) Unha aplicación lineal inyectiva chámase monomorfismo.

b) Unha aplicación lineal sobrexectiva chámase epimorfismo.

c) Unha aplicación lineal bixectiva chámase isomorfismo.

d) Unha aplicación lineal $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{V}$ dun espazo en si mesmo chámase endomorfismo.

e) Un endomorfismo bixectivo chámase automorfismo.

4.5.- Proposición.

Se $\mathbb{V}$ e $\mathbb{W}$ son dous espazos vectoriais sobre un corpo $\mathbb{K}$, entón unha aplicación lineal $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ está completamente determinada si se coñecen as imaxes dos vectores dunha base calquera $B = \{E_1, E_2, \dots, E_m\}$ de $\mathbb{V}$.

Demostración.-

Se coñecemos as imaxes $f(E_1), f(E_2), \dots, f(E_m)$, entón

$$\forall v \in \mathbb{V}, \exists \lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_m \in \mathbb{K} / v = \lambda_1 E_1 + \lambda_2 E_2 + \dots + \lambda_m E_m$$

e

$$f(v) = f(\lambda_1 E_1 + \lambda_2 E_2 + \dots + \lambda_m E_m) = \lambda_1 f(E_1) + \lambda_2 f(E_2) + \dots + \lambda_m f(E_m)$$

4.6.- Exemplo.

Sexa $B = \{(1, 1, 0), (1, 0, 1), (0, 1, 1)\}$ unha base de $\mathbb{R}^3$ e $f: \mathbb{R}^3 \longrightarrow \mathbb{R}^2$ a aplicación lineal dada por $f(1, 1, 0) = (5, 3)$, $f(1, 0, 1) = (3, 2)$ e $f(0, 1, 1) = (2, 2)$.

Calcula $f(7, 1, 2)$, $f(4, 9, 5)$ e $f(a, b, c)$ para un vector arbitrario $(a, b, c) \in \mathbb{R}^3$.

Solución.-

Para calcular as coordenadas de $(7, 1, 2)$ respecto de B , resolvemos o sistema

$$\alpha \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix} + \beta \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} + \gamma \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 7 \\ 1 \\ 2 \end{pmatrix} \text{ e obtemos } \alpha = 3, \beta = 4, \gamma = -2.$$

En consecuencia

$$f(7, 1, 2) = f(3(1, 1, 0) + 4(1, 0, 1) - 2(0, 1, 1)) = 3(5, 3) + 4(3, 2) - 2(2, 2) = (23, 13).$$

Para calcular as coordenadas de $(4, 9, 5)$ respecto de B , resolvemos o sistema

$$\alpha \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix} + \beta \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} + \gamma \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4 \\ 9 \\ 5 \end{pmatrix} \text{ e obtemos } \alpha = 4, \beta = 0, \gamma = 5.$$

En consecuencia

$$f(4, 9, 5) = f(4(1, 1, 0) + 0(1, 0, 1) + 5(0, 1, 1)) = 4(5, 3) + 0(3, 2) + 5(2, 2) = (30, 22).$$

Para calcular as coordenadas de (a, b, c) respecto de B , resolvemos o sistema

$$\alpha \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix} + \beta \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} + \gamma \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a \\ b \\ c \end{pmatrix}$$

Utilizando o método de Gauss, dado que B é unha base, podemos obter as coordenadas para cada vector $(a, b, c) \in \mathbb{R}^3$.

$$\begin{pmatrix} 1 & 1 & 0 & a \\ 1 & 0 & 1 & b \\ 0 & 1 & 1 & c \end{pmatrix} \xrightarrow{F_2 - F_1} \begin{pmatrix} 1 & 1 & 0 & a \\ 0 & -1 & 1 & -a + b \\ 0 & 1 & 1 & c \end{pmatrix} \xrightarrow{(-1)F_2, F_3 - F_2} \begin{pmatrix} 1 & 1 & 0 & a \\ 0 & 1 & -1 & a - b \\ 0 & 0 & 2 & -a + b + c \end{pmatrix} \xrightarrow{(1/2)F_3}$$

$$\begin{aligned}
& \xrightarrow{(1/2)F_3} \begin{pmatrix} 1 & 1 & 0 & a \\ 0 & 1 & -1 & a-b \\ 0 & 0 & 1 & (-a+b+c)/2 \end{pmatrix} \xrightarrow{F_2+F_3} \begin{pmatrix} 1 & 1 & 0 & a \\ 0 & 1 & 0 & (a-b+c)/2 \\ 0 & 0 & 1 & (-a+b+c)/2 \end{pmatrix} \xrightarrow{F_1-F_2} \\
& \xrightarrow{F_1-F_2} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & (a+b-c)/2 \\ 0 & 1 & 0 & (a-b+c)/2 \\ 0 & 0 & 1 & (-a+b+c)/2 \end{pmatrix}
\end{aligned}$$

En consecuencia obtemos

$$\alpha = (a + b - c)/2, \quad \beta = (a - b + c)/2, \quad \gamma = (-a + b + c)/2.$$

$$\begin{aligned}
f(a, b, c) &= f\left(\frac{(a+b-c)}{2}(1, 1, 0) + \frac{(a-b+c)}{2}(1, 0, 1) + \frac{(-a+b+c)}{2}(0, 1, 1)\right) \\
&= \frac{(a+b-c)}{2}(5, 3) + \frac{(a-b+c)}{2}(3, 2) + \frac{(-a+b+c)}{2}(2, 2) = \\
&= \left(\frac{6a+4b}{2}, \frac{3a+3b+c}{2}\right).
\end{aligned}$$

4.7.- Exercício

Sexa $B = \{(2, 1, 0), (1, 0, 1), (1, 1, 1)\}$ unha base de $\mathbb{R}^3$ e $f: \mathbb{R}^3 \longrightarrow \mathbb{R}^2$ a aplicación lineal dada por $f(2, 1, 0) = (4, 3)$, $f(1, 0, 1) = (3, 4)$ e $f(1, 1, 1) = (2, 2)$.

Calcula $f(7, 5, 5)$, $f(9, 4, 3)$ e $f(a, b, c)$ para un vector arbitrario $(a, b, c) \in \mathbb{R}^3$.

4.8.- Nota.

Se $f: \mathbb{R}^m \longrightarrow \mathbb{R}^n$ é unha aplicación lineal, entón

existen $a_{ij} \in \mathbb{R}$, $i = 1, \dots, n$; $j = 1, \dots, m$ con

$$f \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \dots \\ x_m \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a_{11}x_1 + \dots + a_{1m}x_m \\ a_{21}x_1 + \dots + a_{2m}x_m \\ \dots \\ a_{n1}x_1 + \dots + a_{nm}x_m \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1m} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2m} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nm} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \dots \\ x_m \end{pmatrix}$$

En efecto, sexa e_j o vector da base canónica de $\mathbb{R}^m$ con 1 no coeficiente j e 0 nos

restantes e $f(e_j) = \begin{pmatrix} a_{1j} \\ a_{2j} \\ \dots \\ a_{nj} \end{pmatrix}$. Entón

$$\begin{aligned} f \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \dots \\ x_m \end{pmatrix} &= f(x_1 \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ \dots \\ 0 \end{pmatrix} + x_2 \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ \dots \\ 0 \end{pmatrix} + \dots + x_m \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ \dots \\ 1 \end{pmatrix}) = x_1 f \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ \dots \\ 0 \end{pmatrix} + x_2 f \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \\ \dots \\ 0 \end{pmatrix} + \dots + x_m f \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ \dots \\ 1 \end{pmatrix} = \\ &= x_1 \begin{pmatrix} a_{11} \\ a_{21} \\ \dots \\ a_{n1} \end{pmatrix} + x_2 \begin{pmatrix} a_{12} \\ a_{22} \\ \dots \\ a_{n2} \end{pmatrix} + \dots + x_m \begin{pmatrix} a_{1m} \\ a_{2m} \\ \dots \\ a_{nm} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a_{11}x_1 + \dots + a_{1m}x_m \\ a_{21}x_1 + \dots + a_{2m}x_m \\ \dots \\ a_{n1}x_1 + \dots + a_{nm}x_m \end{pmatrix} \end{aligned}$$

4.9.- Definición.

Se $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ é unha aplicación lineal, entón denomínase núcleo de f e denótase $\text{Ker}(f)$ ou $\text{Nuc}(f)$ ó conxunto:

$$\text{Ker}(f) = \{x \in \mathbb{V} / f(x) = 0_{\mathbb{W}}\}$$

4.10.- Proposición

Se $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ é unha aplicación lineal, entón

- i) $\text{Ker}(f)$ é subespazo de $\mathbb{V}$.
- ii) Se $\mathbb{U}$ é subespazo de $\mathbb{V}$, $f(\mathbb{U})$ é subespazo de $\mathbb{W}$.
- iii) Se $\mathbb{U}$ é subespazo de $\mathbb{W}$, $f^{-1}(\mathbb{U})$ é subespazo de $\mathbb{V}$.
- iv) $\text{Im}(f)$ é subespazo de $\mathbb{W}$.

Ademais $\{f(E_1), f(E_2), \dots, f(E_m)\}$ é un conxunto de xeradores de $\text{Im}(f)$.

Demostración.

i) Se $v_1, v_2 \in \text{Ker}(f)$, entón $f(v_1 + v_2) = f(v_1) + f(v_2) = 0 + 0 = 0$, polo que

$(v_1 + v_2) \in \text{Ker}(f)$.

Se $v \in \text{Ker}(f)$, $\alpha \in \mathbb{K}$, entón $f(\alpha v) = \alpha f(v) = \alpha 0 = 0$, polo que $\alpha v \in \text{Ker}(f)$.

ii) $w_1, w_2 \in f(\mathbb{U}) \Rightarrow \exists v_1, v_2 \in \mathbb{U} / f(v_1) = w_1, f(v_2) = w_2 \Rightarrow w_1 + w_2 = f(v_1) + f(v_2) = f(v_1 + v_2) \in f(\mathbb{U})$ polo que $w_1 + w_2 \in f(\mathbb{U})$.

Se $w \in f(\mathbb{U})$, $\alpha \in \mathbb{K}$, entón $\exists v \in \mathbb{U} / w = f(v) \Rightarrow \alpha w = \alpha f(v) = f(\alpha v) \in f(\mathbb{U})$ xa que $\alpha v \in \mathbb{U}$ porque $v \in \mathbb{U}$. Logo $w \in f(\mathbb{U})$, $\alpha \in \mathbb{K} \Rightarrow \alpha w \in f(\mathbb{U})$.

iii) Se $v_1, v_2 \in f^{-1}(\mathbb{W})$, entón $f(v_1), f(v_2) \in \mathbb{W}$ e $f(v_1 + v_2) = f(v_1) + f(v_2) \in \mathbb{W}$ polo que $(v_1 + v_2) \in f^{-1}(\mathbb{W})$.

Se $v \in f^{-1}(\mathbb{W})$, $\alpha \in \mathbb{K}$, entón $f(v) \in \mathbb{W}$ e $f(\alpha v) = \alpha f(v) \in \mathbb{W}$ polo que $\alpha v \in f^{-1}(\mathbb{W})$.

iv) Basta ter en conta o apartado ii) para o caso de $U = V$.

Ademáis:

$$w \in \text{Im}(f) \Rightarrow \exists v \in V / f(v) = w \Rightarrow v = \sum_{i=1}^m \alpha_i E_i, w = f\left(\sum_{i=1}^m \alpha_i E_i\right) = \sum_{i=1}^m \alpha_i f(E_i).$$

4.11.- Corolario.

Se $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ é unha aplicación lineal e $B = \{E_1, E_2, \dots, E_m\}$ é unha base de $\mathbb{V}$, entón f é sobrexectiva (epimorfismo) $\Leftrightarrow W = \langle \{f(E_1), f(E_2), \dots, f(E_m)\} \rangle$.

4.12.- Proposición.

Sexa $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ é unha aplicación lineal, entón:

a) f es inxectiva $\Leftrightarrow \ker(f) = \{0_{\mathbb{V}}\}$.

b) f é sobrexectiva $\Leftrightarrow \text{Im}(f) = \mathbb{W}$.

Demostración:

a) “ $\Rightarrow$ ” é evidente.

Demostremos a outra implicación “ $\Leftarrow$ ”:

$$\begin{aligned}v_1, v_2 \in \mathbb{V}, f(v_1) = f(v_2) &\Rightarrow f(v_1 - v_2) = 0 \Rightarrow (v_1 - v_2) \in \text{Ker}(f) = \{0\} \Rightarrow \\ &\Rightarrow v_1 - v_2 = 0 \Rightarrow v_1 = v_2\end{aligned}$$

c) É a definición.

4.13.- Proposición.

Se $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ é unha aplicación lineal e bixectiva, entón a aplicación bixectiva

$f^{-1}: \mathbb{W} \longrightarrow \mathbb{V}$ é unha aplicación lineal.

Demostración: Temos que probar que a aplicación bixectiva $f^{-1}: \mathbb{W} \longrightarrow \mathbb{V}$

Verifica as seguintes propiedades:

a) se $u, w \in \mathbb{W}$, entón $f^{-1}(u + w) = f^{-1}(u) + f^{-1}(w)$;

b) se $u \in \mathbb{W}$, $\alpha \in \mathbb{K}$, entón $f^{-1}(\alpha u) = \alpha f^{-1}(u)$.

En efecto, sexan $u, w \in \mathbb{W}$, $\alpha \in \mathbb{K}$ e $x = f^{-1}(u)$, $y = f^{-1}(w)$ [é dicir $f(x) = u$, $f(y) = w$].

a) $f^{-1}(u + w) = f^{-1}(f(x) + f(y)) = f^{-1}(f(x + y)) = x + y = f^{-1}(u) + f^{-1}(w)$.

b) $f^{-1}(\alpha u) = f^{-1}(\alpha f(x)) = f^{-1}(f(\alpha x)) = \alpha x = \alpha f^{-1}(u)$.

Observación: Se unha aplicación $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ entre espazos vectoriais é un isomorfismo entón $f^{-1}: \mathbb{W} \longrightarrow \mathbb{V}$ é tamén un isomorfismo.

4.14.- Definición.

Dous espazos vectoriais V, W dise que son isomorfos se existe un isomorfismo entre eles e escríbese $V \cong W$.

4.15.- Exemplo.

Se V é un $\mathbb{K}$ -espazo vectorial de dimensión n , entón $V \cong \mathbb{K}^n$.

Se $B = \{E_1, E_2, \dots, E_n\}$, a aplicación $f: V \longrightarrow \mathbb{K}^n$, dada por $f\left(\sum_{i=1}^n a_i E_i\right) = (a_1, \dots, a_n)$ é un

isomorfismo.

4.16.- Proposición.

Se $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ é unha aplicación lineal, entón:

$$\dim \mathbb{V} = \dim (\text{Ker}(f)) + \dim (\text{Im}(f)).$$

Demostración.

Sexa $\dim \mathbb{V} = n$ e $\dim (\text{Ker}(f)) = r$.

Collemos unha base de $\text{Ker}(f)$, $\{E_1, E_2, \dots, E_r\}$, e completámola a unha base de $\mathbb{V}$,

$\{E_1, E_2, \dots, E_r, E_{r+1}, \dots, E_n\}$.

Pola forma en que eliximos a base de $\mathbb{V}$, temos que $f(E_1) = \dots = f(E_r) = 0$ e polo tanto $\{f(E_{r+1}), \dots, f(E_n)\}$ é un conxunto de xeradores de $\text{Im}(f)$.

Ademais $\{f(E_{r+1}), \dots, f(E_n)\}$ é un conxunto de vectores linealmente independentes pois

$$\sum_{i=r+1}^n \alpha_i f(E_i) = 0 \Rightarrow f\left(\sum_{i=r+1}^n \alpha_i E_i\right) = 0 \Rightarrow \sum_{i=r+1}^n \alpha_i E_i \in \text{Ker}(f).$$

Pero dado que un vector do núcleo pode expresarse como combinación lineal dos r primeiros vectores da base $\{E_1, E_2, \dots, E_r, E_{r+1}, \dots, E_n\}$, e que un vector só pode expresarse dunha única forma como combinación lineal dos vectores dunha base (véxase o Corolario 6.5.6 do capítulo de Espazos Vectoriais), temos que a única posibilidade é que $\alpha_i = 0$, $i = r+1, \dots, n$, e polo tanto $\{f(E_{r+1}), \dots, f(E_n)\}$ forman unha base de $\text{Im}(f)$.

4.17.- Proposición.

Se $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ é unha aplicación lineal, entón:

- 1) f é inxectiva se, e só se, para calquera conxunto $\{E_1, \dots, E_r\}$ de vectores de $\mathbb{V}$ linealmente independentes o conxunto $\{f(E_1), \dots, f(E_r)\}$ é linealmente independente.
- 2) f é sobrexectiva se, e só se, para calquera conxunto $\{E_1, \dots, E_r\}$ de xeradores de $\mathbb{V}$ o conxunto $\{f(E_1), \dots, f(E_r)\}$ é un conxunto de xeradores de $\mathbb{W}$.

En efecto:

- 1) “ $\Rightarrow$ ”

Sexa $\dim \mathbb{V} = n$. Como f é inxectiva $\dim \text{Ker } f = 0$ e $\dim \text{Im } f = \dim \mathbb{V} = n$.

Se $\{E_1, \dots, E_r\}$ é un conxunto de vectores de V linealmente independentes, pode completarse a unha base de V $\{E_1, \dots, E_r, E_{r+1}, \dots, E_n\}$ e

$\text{Im } f = \langle \{f(E_1), \dots, f(E_r), f(E_{r+1}), \dots, f(E_n)\} \rangle$.

Pero como $\dim \text{Im } f = n$, $\{f(E_1), \dots, f(E_r), f(E_{r+1}), \dots, f(E_n)\}$ son linealmente independentes e polo tanto $\{f(E_1), \dots, f(E_r)\}$ son linealmente independentes.

“ $\Leftarrow$ ”

Se $\{E_1, \dots, E_n\}$ é unha base de V , entón é un conxunto de vectores de V linealmente independentes e polo tanto $\{f(E_1), \dots, f(E_n)\}$ é un conxunto de vectores de W linealmente independentes e como ademais é un conxunto de xeradores de $\text{Im } f$, $\{f(E_1), \dots, f(E_n)\}$ é unha base de $\text{Im } f$.

Así $\dim V = \dim \text{Im } f$, polo tanto $\dim \text{Ker } f = 0$ e f é inxectiva.

2) “ $\Rightarrow$ ”

Se $\{E_1, \dots, E_r\}$ é un conxunto de xeradores de V , é claro que $\{f(E_1), \dots, f(E_r)\}$ é un conxunto de xeradores de $\text{Im } f$. Entón se f é sobrexectiva $\text{Im } f = W$ e $\{f(E_1), \dots, f(E_r)\}$ é un conxunto de xeradores de W .

“ $\Leftarrow$ ”

Se $\{E_1, \dots, E_n\}$ é unha base de V , entón é un conxunto de xeradores de V e polo tanto $\{f(E_1), \dots, f(E_n)\}$ é un conxunto de xeradores de W .

Pero se $\{E_1, \dots, E_n\}$ é unha base de V , entón $\text{Im } f = \langle \{f(E_1), \dots, f(E_n)\} \rangle$.

Pero entón $W = \text{Im } f$ e f é sobrexectiva.

4.18.- Teorema (Teorema de clasificación).

Sexan $\mathbb{V}$ e $\mathbb{W}$ espazos vectoriais sobre o mesmo corpo K . Entón $\mathbb{V}$ é isomorfo a $\mathbb{W}$ se, e só se, $\dim \mathbb{V} = \dim \mathbb{W}$.

Demostración.

“ $\Rightarrow$ ” Se $f: V \rightarrow W$ é un isomorfismo, entón $\text{Im } f = W$, $\text{Ker } f = \{0\}$ e polo tanto $\dim(\text{Im } f) = \dim W$ e $\dim(\text{Ker } f) = 0$. En consecuencia

$$\dim V = \dim(\text{Ker } f) + \dim(\text{Im } f) = 0 + \dim W.$$

“ $\Leftarrow$ ”

Sexan $B = \{E_1, \dots, E_n\}$ e $B' = \{F_1, \dots, F_n\}$ bases de V e W , respectivamente.

A aplicación lineal definida como $f(E_1) = F_1, \dots, f(E_n) = F_n$ é un isomorfismo pois

$\text{Im}f = \langle \{f(E_1), \dots, f(E_n)\} \rangle = \langle \{F_1, \dots, F_n\} \rangle = W$ e polo tanto f é sobrexectiva.

Ademáis

$$\dim V = \dim(\text{Ker}f) + \dim(\text{Im}f) = \dim(\text{Ker}f) + \dim W$$

e polo tanto f é inxectiva pois $\text{Ker}f = \{0\}$, xa que $\dim V = \dim W$.

4.19.- Definición.

Se $f: V \longrightarrow W$ é unha aplicación lineal, entón denomínase rango da aplicación lineal a dimensión da imaxe:

$$\text{rang}(f) = \dim_{\mathbb{K}}(\text{Im}(f)) = \dim_{\mathbb{K}}(f(V))$$

4.20.- Proposición.

Sexa $f: V \longrightarrow W$ unha aplicación lineal.

$B = \{E_1, E_2, \dots, E_m\}$ base de V e $B' = \{F_1, F_2, \dots, F_n\}$ base de W

Entón:

$$\begin{pmatrix} \text{coord.} & \text{coord.} & \dots & \dots & \text{coord.} \\ \text{de } f(E_1) & \text{de } f(E_2) & \dots & \dots & \text{de } f(E_m) \\ \text{respecto} & \text{respecto} & \dots & \dots & \text{respecto} \\ \text{de } B' & \text{de } B' & \dots & \dots & \text{de } B' \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } v \\ \text{respecto} \\ \text{de } B \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(v) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix}$$

Demostración.-

Se $v = \lambda_1 E_1 + \lambda_2 E_2 + \dots + \lambda_m E_m$, entón

$f(v) = f(\lambda_1 E_1 + \lambda_2 E_2 + \dots + \lambda_m E_m) = \lambda_1 f(E_1) + \lambda_2 f(E_2) + \dots + \lambda_m f(E_m)$ e

$$\begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(v) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix} = \lambda_1 \begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(E_1) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix} + \lambda_2 \begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(E_2) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix} + \dots + \lambda_m \begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(E_m) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix} =$$

$$= \begin{pmatrix} \text{coord.} & \text{coord.} & \dots & \dots & \text{coord.} \\ \text{de } f(E_1) & \text{de } f(E_2) & \dots & \dots & \text{de } f(E_m) \\ \text{respecto} & \text{respecto} & \dots & \dots & \text{respecto} \\ \text{de } B' & \text{de } B' & \dots & \dots & \text{de } B' \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } v \\ \text{respecto} \\ \text{de } B \end{pmatrix}$$

É dicir:

$$\text{Sexa } f(E_i) = \alpha_{1i}F_1 + \alpha_{2i}F_2 + \dots + \alpha_{ni}F_n$$

$$\begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(E_i) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \alpha_{1i} \\ \alpha_{2i} \\ \dots \\ \alpha_{ni} \end{pmatrix}$$

Se $v = \lambda_1 E_1 + \lambda_2 E_2 + \dots + \lambda_m E_m$, entón

$$f(v) = f(\lambda_1 E_1 + \lambda_2 E_2 + \dots + \lambda_m E_m) = \lambda_1 f(E_1) + \lambda_2 f(E_2) + \dots + \lambda_m f(E_m) =$$

$$= \lambda_1(\alpha_{11}F_1 + \alpha_{21}F_2 + \dots + \alpha_{n1}F_n) + \dots + \lambda_m(\alpha_{1m}F_1 + \alpha_{2m}F_2 + \dots + \alpha_{nm}F_n)$$

$$\begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(v) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix} = \lambda_1 \begin{pmatrix} \alpha_{11} \\ \alpha_{21} \\ \dots \\ \alpha_{n1} \end{pmatrix} + \lambda_2 \begin{pmatrix} \alpha_{12} \\ \alpha_{22} \\ \dots \\ \alpha_{n2} \end{pmatrix} + \dots + \lambda_m \begin{pmatrix} \alpha_{1m} \\ \alpha_{2m} \\ \dots \\ \alpha_{nm} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \dots & \dots & \alpha_{1m} \\ \alpha_{21} & \alpha_{22} & \dots & \dots & \alpha_{2m} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \alpha_{n1} & \alpha_{n2} & \dots & \dots & \alpha_{nm} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \lambda_1 \\ \lambda_2 \\ \dots \\ \lambda_m \end{pmatrix}$$

4.21.- Exemplo.

Sexa $B = \{(1, 1, 0), (1, 0, 1), (0, 1, 1)\}$ unha base de $\mathbb{R}^3$ e $B' = \{(1, 1), (2, 1)\}$ unha base de $\mathbb{R}^2$.

Se (x_1, x_2, x_3) son as coordenadas de v respecto de B , escribiremos $v = (x_1, x_2, x_3)_B$.

Se (x_1, x_2) son as coordenadas de w respecto de B' , escribiremos $w = (x_1, x_2)_{B'}$.

Sexa $f: \mathbb{R}^3 \longrightarrow \mathbb{R}^2$ a aplicación lineal dada por

$$f(1, 1, 0) = (1, 2)_{B'}; f(1, 0, 1) = (1, 1)_{B'}; f(0, 1, 1) = (2, 0)_{B'};$$

Calcula $f(7, 1, 2)$, $f(4, 9, 5)$ e $f(a, b, c)$ para un vector arbitrario $(a, b, c) \in \mathbb{R}^3$.

Solución.-

Sabemos que

$$\begin{pmatrix} \text{coord.} & \text{coord.} & \text{coord.} \\ \text{de } f(E_1) & \text{de } f(E_2) & \text{de } f(E_3) \\ \text{respecto} & \text{respecto} & \text{respecto} \\ \text{de } B' & \text{de } B' & \text{de } B' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 2 \\ 2 & 1 & 0 \end{pmatrix}$$

Para un vector v , sabemos que

$$\begin{pmatrix} 1 & 1 & 2 \\ 2 & 1 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } v \\ \text{respecto} \\ \text{de } B \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(v) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix}$$

Do exemplo 4, sabemos que as coordenadas de $(7, 1, 2)$ respecto de B son

$$(7, 1, 2) = (3, 4, -2)_B$$

En consecuencia

$$\begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(7, 1, 2) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 2 \\ 2 & 1 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 3 \\ 4 \\ -2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 \\ 10 \end{pmatrix}$$

É dicir $f(7, 1, 2) = (3, 10)_{B'}$, e polo tanto $f(7, 1, 2) = 3(1, 1) + 10(2, 1) = (23, 13)$

De novo do exemplo 4, sabemos que as coordenadas de $(4, 9, 5)$ respecto de B son

$$(4, 9, 5) = (4, 0, 5)_B$$

En consecuencia

$$\begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(4, 9, 5) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 2 \\ 2 & 1 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 4 \\ 0 \\ 5 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 14 \\ 8 \end{pmatrix}$$

É dicir $f(4, 9, 5) = (14, 8)_{B'}$, e polo tanto $f(4, 9, 5) = 14(1, 1) + 8(2, 1) = (30, 22)$

De novo do exemplo 4, sabemos que as coordenadas de (a, b, c) respecto de B son

$$(a, b, c) = ((a + b - c)/2, (a - b + c)/2, (-a + b + c)/2)_B$$

En consecuencia

$$\begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(a, b, c) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 2 \\ 2 & 1 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} (a+b-c)/2 \\ (a-b+c)/2 \\ (-a+b+c)/2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} b+c \\ (3a+b-c)/2 \end{pmatrix}$$

É dicir

$f(a, b, c) = (b+c, (3a+b-c)/2)_{B'}$, e polo tanto

$f(a, b, c) = (b+c)(1, 1) + ((3a+b-c)/2)(2, 1) = (3a+2b, (3a+3b+c)/2)$.

4.22.- Proposición.

Se $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ é unha aplicación lineal e

$B = \{E_1, E_2, \dots, E_m\}$ é unha base de $\mathbb{V}$ e $B' = \{F_1, F_2, \dots, F_n\}$ unha base de $\mathbb{W}$.

Se $M \in M_{n \times m}(\mathbb{K})$ é unha matriz tal que

$$M \begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } v \\ \text{respecto} \\ \text{de } B \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(v) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix}$$

Entón

$$M = \begin{pmatrix} \text{coord.} & \text{coord.} & \dots & \dots & \text{coord.} \\ \text{de } f(E_1) & \text{de } f(E_2) & \dots & \dots & \text{de } f(E_m) \\ \text{respecto} & \text{respecto} & \dots & \dots & \text{respecto} \\ \text{de } B' & \text{de } B' & \dots & \dots & \text{de } B' \end{pmatrix}$$

Demostración.

$$\begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } E_i \\ \text{respecto} \\ \text{de } B \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ \dots \\ 0 \\ 1 \\ 0 \\ \dots \\ 0 \end{pmatrix} \text{ vector con todos os elementos 0 excepto un 1 no lugar } i. \text{ Entón}$$

$$\begin{pmatrix} \text{Columna} \\ i \\ \text{de} \\ M \end{pmatrix} = M \begin{pmatrix} 0 \\ \dots \\ 0 \\ 1 \\ 0 \\ \dots \\ 0 \end{pmatrix} = M \begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } E_i \\ \text{respecto} \\ \text{de } B \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \text{coord.} \\ \text{de } f(E_i) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix}$$

4.23.- Definición.

Sexa $f : \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ unha aplicación lineal.

$B = \{E_1, E_2, \dots, E_m\}$ base de $\mathbb{V}$ e $B' = \{F_1, F_2, \dots, F_n\}$ base de $\mathbb{W}$

Chámase **matriz asociada** a f , respecto das bases B e B' , á matriz

$$(f_{BB'}) = \begin{pmatrix} \text{coord.} & \text{coord.} & \dots & \dots & \text{coord.} \\ \text{de } f(E_1) & \text{de } f(E_2) & \dots & \dots & \text{de } f(E_m) \\ \text{respecto} & \text{respecto} & \dots & \dots & \text{respecto} \\ \text{de } B' & \text{de } B' & \dots & \dots & \text{de } B' \end{pmatrix}$$

4.24.- Exercício

Sexa $B = \{(2, 1, 0), (1, 0, 1), (1, 1, 1)\}$ unha base de $\mathbb{R}^3$ e $B' = \{(1, 1), (2, 1)\}$ unha base de $\mathbb{R}^2$.

Recordamos que

Se (x_1, x_2, x_3) son as coordenadas de v respecto de B , escribiremos $v = (x_1, x_2, x_3)_B$

Se (x_1, x_2) son as coordenadas de w respecto de B' , escribiremos $w = (x_1, x_2)_{B'}$.

Sexa $f : \mathbb{R}^3 \longrightarrow \mathbb{R}^2$ a aplicación lineal dada por

$f(2, 1, 0) = (2, 1)_{B'}$, $f(1, 0, 1) = (5, -1)_{B'}$ e $f(1, 1, 1) = (2, 0)_{B'}$.

Utiliza a matriz asociada a f segundo as bases B e B' para calcular $f(7, 5, 5)$, $f(9, 4, 3)$ e $f(a, b, c)$ para un vector arbitrario $(a, b, c) \in \mathbb{R}^3$.

4.25.- Proposición.

Se $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ e $g: \mathbb{W} \longrightarrow \mathbb{U}$ son aplicacións lineais, entón $g \circ f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{U}$ é unha aplicación lineal.

Demostración:

$$\text{i) } (g \circ f)(v_1+v_2) = (g(f(v_1+v_2))) = g(f(v_1)+f(v_2)) = g(f(v_1))+g(f(v_2)) = (g \circ f)(v_1)+(g \circ f)(v_2), \\ \forall v_1, v_2 \in \mathbb{V}$$

$$\text{ii) } (g \circ f)(\alpha v) = g(f(\alpha v)) = g(\alpha f(v)) = \alpha g(f(v)) = \alpha(g \circ f)(v), \forall v \in \mathbb{V}, \forall \alpha \in \mathbb{K}.$$

4.26.- Proposición.

Sexan $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ e $g: \mathbb{W} \longrightarrow \mathbb{U}$ aplicacións lineais e B, B' e B'' bases de $\mathbb{V}, \mathbb{W}$ e $\mathbb{U}$ respectivamente. Entón

$$(g_{B'B''})(f_{BB'}) = ((g \circ f)_{BB''})$$

Demostración: É consecuencia inmediata da Proposición 7.22. xa que

$$(g_{B'B''})(f_{BB'}) \begin{pmatrix} \text{coord..} \\ \text{de} \\ E_i \\ \text{respecto} \\ \text{de } B \end{pmatrix} = (g_{B'B''}) \begin{pmatrix} \text{coord..} \\ \text{de} \\ f(E_i) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \text{coord..} \\ \text{de} \\ g(f(E_i)) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B'' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \text{coord..} \\ \text{de} \\ (g \circ f)(E_i) \\ \text{respecto} \\ \text{de } B'' \end{pmatrix}.$$

4.27.- Definición.

Se B e B' son dúas bases do mesmo espazo vectorial $\mathbb{V}$, chamamos **matriz de cambio de base** de B a B' á matriz asociada á aplicación identidade $I: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{V}$ respecto das bases B e B' , denotase $(I_{BB'})$.

É claro que si $B = \{E_1, E_2, \dots, E_n\}$ e $B' = \{F_1, F_2, \dots, F_n\}$ son base de $\mathbb{V}$, entón

$$(I_{BB'}) = \begin{pmatrix} \text{coord.} & \text{coord.} & \dots & \dots & \text{coord.} \\ \text{de } E_1 & \text{de } E_2 & \dots & \dots & \text{de } E_n \\ \text{respecto} & \text{respecto} & \dots & \dots & \text{respecto} \\ \text{de } B & \text{de } B' & \dots & \dots & \text{de } B' \end{pmatrix}$$

e que

$$\begin{pmatrix} \text{coord..} & \text{coord..} & \dots & \text{coord..} \\ \text{de } E_1 & \text{de } E_2 & \dots & \text{de } E_n \\ \text{respecto} & \text{respecto} & \dots & \text{respecto} \\ \text{de } B' & \text{de } B' & \dots & \text{de } B' \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \text{coord..} \\ \text{de } v \\ \text{respecto} \\ \text{de } B \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \text{coord..} \\ \text{de } v \\ \text{respecto} \\ \text{de } B' \end{pmatrix}$$

4.28.- Nota.

É claro que se B é unha base dun espazo vectorial $\mathbb{V}$ e consideramos $I: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{V}$ entón $(I_{BB}) = I$ (sendo I a matriz identidade).

4.29.- Nota.

Se B e B' son dúas bases do mesmo espazo vectorial $\mathbb{V}$, entón, en virtude da Proposición 7.26 temos que

$$(I_{BB'}) \circ (I_{B'B}) = (I_{B'B'}) = I$$

$$(I_{B'B}) \circ (I_{BB'}) = (I_{BB}) = I$$

e en consecuencia $(I_{BB'}) = (I_{B'B})^{-1}$

4.30.- Proposición (matrices asociadas a unha aplicación lineal respecto a bases distintas).

Se $f: \mathbb{V} \longrightarrow \mathbb{W}$ é unha aplicación lineal, B_1 e B_2 bases de $\mathbb{V}$ e B'_1 e B'_2 bases de $\mathbb{W}$, entón:

$$(I_{B'_1 B'_2})(f_{B_1 B_1})(I_{B_2 B_1}) = (f_{B_2 B_2})$$

Demostración.-

É consecuencia directa das proposicións anteriores tendo en conta que a composición $I_{\mathbb{W}} \circ f \circ I_{\mathbb{V}}$ coincide con f ($I_{\mathbb{W}} \circ f = f \circ I_{\mathbb{V}} = I_{\mathbb{W}} \circ f \circ I_{\mathbb{V}} = f$).